

Bijlage 4. Verkenning strategisch kiezen

Nu er vanwege de bezuinigingen keuzes moeten worden gemaakt, dient de vraag zich aan welke maatschappelijke opgaven en ambities het belangrijkst zijn. In deze bijlage leest u hoe deze vraag kan worden beantwoord en welke mogelijke conclusies daaruit getrokken kunnen worden.

Structuur

Zoals in het rapport al werd benoemd, kan deze vraag worden onderzocht door het denkwerk van anderen op dit vlak te bestuderen. Hieronder is naar drie soorten documenten literatuurstudie verricht. Dat zijn:

1. Lokale en regionale visies en koersdocumenten;
2. Landelijke problematiek zoals deze terugkomt in de Troonredes;
3. Toekomstverkenningen van onderzoeksinstituten.

Hieronder zullen wij deze documenten zeer summier samenvatten en u als lezer verwijzen naar de betreffende stukken voor een uitgebreidere behandeling. Per document benoemen wij een aantal aanknopingspunten.

a. Noordwijk & de regio

Drie leidende documenten

Voor een duiding van de thema's die lokaal en regionaal belangrijk zijn kijken we hieronder naar drie bepalende documenten: de Omgevingsvisie, de Uitvoeringsagenda 2024-2026 en de Strategische Agenda Ruimte Duin- en Bollenstreek.

1 De Omgevingsvisie

Samen maken we de toekomst!

In de omgevingsvisie 1.0 [Samen maken we de toekomst voor Noordwijk!](#) (februari 2022) is een toekomstvisie vastgelegd voor alle dorpen binnen de gemeente Noordwijk. Deze toekomstvisie is opgesteld door inwoners, ondernemers, ambtenaren en leerlingen van het Northgo College.

Doel omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is een complete visie op de leefomgeving, voor de lange termijn en voor de hele gemeente. De visie komt in de plaats van de huidige gemeentelijke structuurvisies, verkeers- en vervoerplannen, delen van de natuurvisie en milieubeleidsplannen. Het opstellen van een visie is een verplicht onderdeel van de nieuwe Omgevingswet, die is bedoeld om de huidige wetgeving op gemeentelijk niveau veel eenvoudiger te maken. Aan de hand van de Omgevingsvisie als afwegingskader kunnen ideeën en initiatieven worden getoetst aan onze gekoesterde identiteit en of ze bijdragen aan het geluk van alle inwoners.

**Samen maken we
de toekomst voor
Noordwijk!**

Noordwijk aan Zee
Noordwijkerhout
Noordwijk Binnen
De Zilk
Kust- en Natuurgebieden
Buitengebied

OMGEVINGSVISIE 1.0

De vijf thema's voor de toekomst

In de visie zijn de volgende thema's benoemd en uitgewerkt:

1. Een ondernemende gemeente met voldoende welvaart voor iedereen;
2. Prettig wonen met voldoende woningen voor iedereen;
3. Een betrokken gemeenschap; een plek waar we prettig samenleven en gelukkig oud worden;
4. Goede bereikbaarheid en minder (parkeer)overlast op topdagen;
5. Een duurzame gemeente Noordwijk; klimaatneutraal en -bestendig.

Aanknopingspunten

Zoals al uit de vijf thema's blijkt is de visie breed van opzet met als algemene lijn dat voor een bloeiende gemeenschap op meerdere vlakken inspanningen nodig zijn. De visie beschrijft de identiteit van de kernen en buitengebieden en benoemt bij elk een wensenlijst waarop we willen voortbouwen. Deze visie geeft daarmee vooral een heel compleet beeld weer van het ideale toekomstige Noordwijk. Hierbij is (nog) niet de slag gemaakt hoe dit ideale Noordwijk eruit ziet als er schaarste optreedt in bijvoorbeeld ruimte en financiële middelen. Dat maakt deze visie minder geschikt om keuzes op te baseren. Een algemene conclusie die wel kan worden getrokken is dat het niet zinnig is om één specifiek taakgebied volledig weg te bezuinigen. De visie spreekt namelijk uit dat al de benoemde sectoren van belang zijn om de totale ervaring te realiseren.

12 Focuspunten

Nr.	Focuspunt	Omschrijving
1	Zorg voor wonen	We bouwen woningen in alle prijsklassen (huur en koop), afgestemd op de lokale behoefte in een veilige en prettige omgeving.
2	Sociaal nabij	Onze kinderen groeien gezond en veilig op en onze inwoners doen mee. We zorgen voor passende hulp en ondersteuning.
3	Sterke basis voor onderwijs	We vinden het belangrijk dat kinderen goed onderwijs krijgen. Daarnaast zorgen we voor voldoende en kwalitatief hoogwaardige schoolgebouwen.
4	Parkeren en flaneren	We willen beschikken over voldoende parkeervoorzieningen voor onze inwoners en bezoekers. Voor het thema 'Parkeren en flaneren' onderzoeken we en nemen we besluiten over de mogelijkheden om te parkeren in onze gemeente.
5	Regionale inzet op bereikbaarheid	We zetten in op de regionale bereikbaarheid. Met de auto, de fiets en het openbaar vervoer.

6	Gezonde en energieke leefomgeving	Het is fijn wonen in Noordwijk. Onze leefomgeving is schoon, gezond en groen. Voor een 'Gezonde en energieke leefomgeving' gaan we aan de slag met diverse plannen. Voor een leefbare en groene omgeving.
7	Focus op economie	We willen een vitale economie. Daarom gaan we aan de slag met de Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek (ISG), zorgen we voor een gunstig vestigingsklimaat voor onze ondernemers en voeren we de Retail- en horecavisie uit.
8	Met elkaar in gesprek	Onze inwoners en de samenleving staan centraal. Wij weten wat er leeft door goed te luisteren naar inwoners, maatschappelijke organisaties te luisteren en zichtbaar te zijn.
9	Sport en cultuur voor iedereen	Veel mensen vinden in ons gevarieerd verenigingsleven een prettige en waardevolle vrijetijdsbesteding. Daarom verdienen verenigingen op het gebied van sport, kunst en cultuur onze ondersteuning en investeren we hierin.
10	Dienstbaar en weerbaar	We zijn dienstverlenend en werken servicegericht. Integriteit en transparantie zijn kernwaarden binnen Noordwijk. Zij zijn de basis voor onze bestuurscultuur.
11	Voorkomen overlast en criminaliteit	Noordwijk is een veilige gemeente om te wonen, te werken, te recreëren en te leven. We zijn hier gezamenlijk verantwoordelijk voor.
12	Verduurzaming en energietransitie	Voor verduurzaming en energietransitie geven we uitvoering aan effectieve en efficiënte maatregelen om energiebesparing en klimaatadaptie te bevorderen.

Uitwerking

De focuspunten zijn per hoofdstuk uitgewerkt in drie delen: 1. Wat we gaan doen 2. Waar we staan en 3. Wat we nu al doen. In die uitwerking komen tal van werkzaamheden naar voren die de gemeente al op reguliere basis uitvoert of waaraan nog een extra inspanning wordt toegevoegd.

Aanknopingspunten

De beperkte duur van de raads- en uitvoeringsagenda maakt het lastig hierop beslissingen te baseren die impact hebben op de volgende raadsperiode. In maart 2026 zijn er nieuwe gemeenteraadsverkiezingen en zal een nieuwe coalitie diens plannen opstellen. De taakstelling voor de bezuiniging op subsidies zal ingaan vanaf 2027. Daarnaast speelt dat in deze uitvoeringsagenda keuzes zijn gemaakt voor de lopende collegeperiode. De genoemde focuspunten zijn of al gerealiseerd of reeds in beweging gezet. Hierop terugkomen via een bezuiniging op de subsidies lijkt een gepasseerd station. Ondanks deze kanttekeningen zou het niet logisch zijn als in een nieuwe collegeperiode al de bereikte voortgang wordt teruggedraaid. Dat zou ervoor pleiten om niet dusdanige maatregelen te nemen dat gedane investeringen in de huidige periode worden teniet gedaan.

3 Strategische Agenda Ruimte Duin- en Bollenstreek

De Strategische Agenda Ruimte Duin- en Bollenstreek gaat over hoe wij willen dat onze regio er in 2040 uit ziet. Welk beleid er voor de fysieke leefomgeving nodig is en hoe we omgaan met ingrijpende transitities. Maar ook hoe we ons verhouden tot elkaar en onze omgeving.

Identiteit en kwaliteiten

Binnen de Duin- en Bollenstreek zijn op basis van ruimtelijke, functionele en landschappelijke kenmerken drie kwaliteiten te onderscheiden met een eigen identiteit en specifieke kwaliteiten. Dit zijn: 1) aantrekkelijke kustplaatsen en duinen, 2) duurzame Greenport, bollenteelt en toerisme en 3) goed wonen en werken. Door de diversiteit aan kwaliteiten te behouden en te koesteren, blijven we een aantrekkelijke regio om gezond te leven, wonen, werken en vertoeven.

Natuur, gezondheid en kennis

De Duin- en Bollenstreek kan worden beschouwd als de 'Tuin van de Randstad'. De veelvoud aan natuur en het open (bollen)landschap, maar ook het predicaat heilzame badplaats dragen hier aan bij. De aantrekkelijkheid voor recreatie en toerisme en de voordelen op het gebied van gezondheid zijn hier gevolgen van. De aanwezigheid van ESA ESTEC en de Greenport versterken als innovatieve kenniscluster de lokale economie.

De opgaven en vraagstukken in relatie tot deze kwaliteiten zijn als volgt:

1. Aantrekkelijke kustplaatsen en duinen

- Verbeteren van de samenhang en samenwerking met andere recreatieve hotspots in de regio;

- b. Doorontwikkelen van de kuurfaciliteiten;
- c. Balans tussen toerisme en leefbaarheid in evenwicht houden;
- d. Verbeteren van bereikbaarheid van de kuststrook (de oost-west verbinding).

2. Duurzame Greenport, bollenteelt en -toerisme

- e. Behouden van de identiteit, kwaliteit en openheid van het cultuurlandschap en de transitie naar duurzame bollenteelt;
- f. Vitale kernen met goede voorzieningen en evenwichtige bevolkingsopbouw;
- g. Realiseren lokale woningbehoefte en nabije arbeidsplaatsen op innovatieve wijze;
- h. Behouden en verbeteren regionale bereikbaarheid (incl. Schiphol);
- i. Versterken relatie en verbindingen in het noordelijke deel van de regio.

3. Goed wonen en werken

- j. Optimaliseren relatie tussen bebouwing/open ruimte en wonen/recreëren;
- k. Optimaliseren/aanvullen oost-west verbindingen en bereikbaarheid vergroten;
- l. Bieden van ruimte aan bedrijven;
- m. Verdichting zonder identiteits- en kwaliteitsverlies;
- n. Realiseren van de grote (regionale) woningbouwopgave.

Aanknopingspunten

Op basis van deze visie ligt de stimulering van de sectoren space, toerisme, gezondheid en duurzame bollenteelt in de rede. De balans tussen de bijdragen vanuit de publieke sector en de private sector aan deze inspanningen zouden wel heroverwogen kunnen worden.

b. Landelijke problematiek

Uitdagingen in Nederland

Wat zijn de grootste opgaven waarvoor Nederland¹ momenteel gesteld is? Een goede graadmeter hiervoor is de jaarlijkse troonrede waarin het kabinet diens focus en hoofdpunten benoemt. De [Troonrede 2024](#) benoemt de volgende uitdagingen:

- De gegroeide complexiteit van teveel regels, procedures en controledrang wat tot onderlinge kribbigheid en verlies van samenhang leidt;
- Op orde houden van het huishoudboekje van de overheid, het op peil houden van de koopkracht en bestaanszekerheid;
- Grip op migratie;
- Krapte op de arbeidsmarkt;
- Aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers met goede infrastructuur;
- Beperkte capaciteit op het elektriciteitsnet;
- Stikstofcrisis en klimaat;
- Veiligheid – nationaal, internationaal en digitaal.
- Woningbouw;
- Basisvaardigheden in het onderwijs;
- Stijgende zorgkosten en de toegang tot zorg.²

Momentopname

Hoewel het een beeld geeft van de landelijke thematiek, is de troonrede van één jaar natuurlijk een zeer beperkte bron. Vergelijkt men de troonredes van de afgelopen vijf jaar, zoals onderaan deze bijlage met behulp van AI is gedaan, dan komt meer continuïteit in de thematiek naar voren. Onderwerpen als koopkracht, woningbouw en klimaatbeleid staan daarbij onafgebroken hoog op de politieke agenda. Andere doorlopende thema's zijn de steun aan Oekraïne, de financiële crisismaatregelen (corona), de aardbevingsschade en de toeslagenaffaire.

Voor gemeenten

Gemeenten hebben in meer of mindere mate met deze uitdagingen te maken. Veel van de landelijke plannen en maatregelen vinden hun weg naar lokale maatregelen en taken.³ Zo krijgen gemeenten vanwege de uitvoering te maken met de thema's bestaanszekerheid, de complexiteit van regelgeving, de huisvesting van asielzoekers, woningbouw en een vergrijzende bevolking. Andere uitdagingen liggen meer op het bord van het Rijk, provincies of specifieke sectoren zoals het onderwijs, de zorg, de energiesector en de landbouwsector.

Aanknopingspunten

Sommige landelijke kwesties werken door in het Noordwijkse. Daarbij kan het twee kanten op gaan: de gemeente zet zich vaak aanvullend in op de landelijke thema's of het Rijk (en andere actoren) pakken de problematiek zelf op.⁴ In dit licht zou het niet verstandig zijn om met bezuinigingen contrair beleid te voeren ten opzichte van het Rijksbeleid. Anderzijds is een kritische houding ten

¹ De uitdagingen voor Nederland zijn verbonden met die van de wereld. Deze opgaven op wereldniveau zijn vastgelegd in de [Sustainable Development Goals](#). In 2015 hebben alle 193 landen die lid zijn van de Verenigde Naties (VN) de Sustainable Development Goals aangenomen. De doelen gelden voor alle landen en voor alle mensen.

² Dit lijstje komt min of meer overeen met de 10 crises die de afgelopen jaren veel in het nieuws kwamen: koopkracht, asielcrisis, energiecrisis, stikstofcrisis, wooncrisis, klimaat, oorlog in Oekraïne, toeslagenaffaire, coronacrisis, Groninger gas.

³ VNG, Rijksbegroting 2025 en de gevolgen voor gemeenten (september 2024). Dit is een document van 82 pagina's waaruit moeilijk een ranglijst van belangrijkste uitdagingen te destilleren is.

⁴ Een voorbeeld van dit laatste is de oproep aan het Rijk van de Commissie Sociaal Minimum om te zorgen voor een landelijk gegarandeerde bestaanszekerheid. Hiermee zou het minimabeleid van gemeenten kunnen worden beperkt of teruggebracht.

opzichte van de gevraagde inspanning en de bijbehorende hoogte van de Rijksbijdrage wel gerechtvaardigd in het licht van bijvoorbeeld de decentralisatie van taken binnen het sociaal domein. Hier ligt ruimte voor een politieke keuzes.

c. Toekomstige ontwikkelingen

Los van het heden, het nu, is het belangrijk oog te hebben voor de dag van morgen. Welke ontwikkelingen komen er op ons af? Om deze vraag te beantwoorden is zicht nodig op hoe de samenleving er over twintig of veertig jaar uitziet.

Toekomstverkenningen

Er zijn een aantal landelijke onderzoeksinstellingen die prognoses opstellen over de toekomst. Hieronder zijn enkele van de meest toonaangevende beschreven. Het gaat om de toekomstverkenningen van de landelijke onafhankelijke onderzoeksinstellingen. Dit zijn:

- De bevolkingsprognose 2070 (CBS e.a.);
- De Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (CPB en PBL);
- De Toekomstverkenning Volksgezondheid 2050 (RIVM);
- Samenleven in de toekomst 2050 (SCP).

In het onderstaande geven we per verkenning een korte beschrijving van de opzet, de belangrijkste bevindingen en de gevolgen voor dit rapport. Voor een uitgebreidere samenvatting verwijzen we u naar de bijlage ... Toekomstverkenningen.

1. Verkenning bevolking 2070⁵

Opzet verkenning

De Tweede Kamer heeft bij de Algemene Politieke Beschouwingen van september 2018 aan de regering gevraagd om de maatschappelijke gevolgen van veranderingen in de omvang en samenstelling van de bevolking halverwege deze eeuw in kaart te brengen aan de hand van een aantal scenario's. Namens negen ministeries heeft het ministerie van SZW in mei 2019 aan het NIDI gevraagd dit onderzoek te coördineren. Dit onderzoek is uitgevoerd onder de naam Verkenning Bevolking 2050. Sindsdien wordt door het CBS op deze verkenning voorgebouwd door elk jaar een kernprognose uit te brengen. Hierbij wordt de prognose jaarlijks herijkt op basis van recente ontwikkelingen en bijgestelde veronderstellingen.

Belangrijkste bevindingen

In 2050 wonen er volgens de [Bevolkingsprognose 2024-2070](#) bijna 20 miljoen mensen in Nederland. De kernprognose 2024-2070 heeft als belangrijkste bevindingen:

- De bevolking van Nederland blijft groeien, van 18 miljoen eind 2024 tot naar verwachting 19 miljoen in de loop van 2037. In 2070 worden 20,6 miljoen inwoners voorzien.
- Internationale migratie speelt een grotere rol in de toekomstige bevolkingsgroei dan geboorte en sterfte. De immigratie zal afnemen tot 2027, terwijl de emigratie tot 2030 zal toenemen. Het aantal geboorten zal de komende jaren toenemen, maar vanaf 2039 weer afnemen. Het aantal overledenen zal na een korte stabiele periode gaan toenemen.
- De verwachte bevolkingsgroei ligt dicht bij de waarden volgens de Bevolkingsprognose 2023-2070.

⁵ Voor de opdracht Verkenning bevolking 2050 hebben een verzameling van onderzoeksinstituten een [Inventarisatie van toekomstverkenningen \(2019\)](#) uitgevoerd.

Begin 2025 ligt het inwonertal ongeveer 21 duizend lager dan voorzien, vooral door een lager migratiesaldo. Voor 2070 verwachten beide prognose 20,6 miljoen inwoners.

Aanknopingspunten

Uit deze demografische ontwikkeling kunnen moeilijk gevolgen worden getrokken voor dit rapport. De hiernavolgende verkenning bouwen echter voort op deze prognose en brengen duiding aan per aandachtsgebied.

2. Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving

Opzet verkenning

Het Centraal Planbureau (CPB) en het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) hebben in 2015 een [Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving](#) van Nederland in 2030 en 2050 opgesteld. Hierin vergelijken deze bureaus twee scenario's, namelijk Hoog en Laag. Het scenario Hoog combineert een hoge economische groei van 2 procent per jaar met een relatief sterke bevolkingsaanwas. En in scenario Laag gaat een gematigde economische groei van 1 procent per jaar samen met een beperkte demografische ontwikkeling. Deze referentiescenario's zijn beleidsarm ingevuld. Ze bieden daardoor een inzicht in toekomstige knelpunten en kansen en vormen zo een kader om na te denken over (toekomstig) beleid. Daarbij ligt de focus op vier brede thema's: regionale ontwikkelingen en verstedelijking, mobiliteit, klimaat en energie en landbouw.

Belangrijkste bevindingen

Bevolking en huishoudens in 2030 en 2050

- Buitenlandse migratie heeft een sterk effect op de bevolkingsgroei, dit is tevens een van de meest onzekere factoren.
- Levensverwachting neemt toe door gezondere leefstijl en snelle technologische ontwikkelingen
- Vergrijzing neemt sterk toe, nu is nog 1 op de 6 Nederlanders 65+. In 2050 is dat 1 op de 4. Daarbij zal de pensioenleeftijd vermoedelijk ook stijgen naar tussen de 69,5 en 71,5 jaar.
- Het aantal huishoudens zal ook toenemen, door ouderen die langer zelfstandig wonen blijven wonen, kinderen die eerder het huis uit gaan en meer alleenstaanden.

Macro-economie

- Ontwikkeling van technologie en daarmee arbeidsproductiviteit is een grote onzekerheid. Veelbelovend zijn de NBIC-technologiën (nano-, bio-, informatie- en cognitieve) en doorbraken in de ontwikkeling van smart machines en robots.
- De 'verdienstelijking' van de economie zal doorzetten. De economische groei zal daarbij vooral in de commerciële dienstensector of de overheids- en zorgsector zitten.

Regionale ontwikkelingen en verstedelijking

- Het is onzeker of de trek naar de stad in de toekomst zal doorzetten, dus of er meer spreiding of concentratie van wonen en werken zal plaatsvinden.
- Voor het westen van het land en de Randstad (waaronder Noordwijk) wordt er uitgegaan van groei als het gaat om bevolkingsomvang, huishoudens en banen. Dus een toenemende concentratie van wonen en werken. Het opvangen hiervan kan een opgave worden, bv het vinden van geschikte locaties om woningen te bouwen

Mobiliteit

- Minder groei van het autobezit, wel groei van auto- en treingebruik.
- De filedruk neemt minder toe dan in het verleden. De toename van het aantal 'verliesuren' hangt af van het gebruik van de weg (o.a. auto- en vrachtverkeer) en de capaciteit van de wegen.
- Bereikbaarheid hangt daarnaast af van het afgelegde kilometers, eventuele vertraging en 'geografische bereikbaarheid' (hoeveelheid te bereiken bestemmingen binnen acceptabele reistijd).
- Externe effecten als milieubelasting en onveiligheid nemen af door zuiniger wordende auto's en elektrificeren.
- De vervoersvraag in de luchtvaart zal sterk groeien. Geluidsoverlast vormt echter een uitdaging, de mate en snelheid van ontwikkeling van stiller wordende vliegtuigen is hierin essentieel. Beperkingen op het aantal vliegtuigbewegingen zal ten koste gaan van het aantal transferpassagiers en daarmee de hub-functie van Schiphol.

Klimaat & energie

- Internationaal klimaatbeleid is cruciaal, denk b.v. aan de 2 graden doelstelling.
- Energieprijzen en technologische ontwikkelingen spelen een belangrijke rol in het toekomstig energieverbruik. Geopolitieke spanningen beïnvloeden deze ook.
- Sterke groei hernieuwbare energie.
- De samenleving zal steeds zuiniger omgaan met energie.
- Afvang en opslag van CO₂ is een belangrijke technologie.

Landbouw

- Verschuiving van gangbare landbouw naar 'keurmerklandbouw' vindt plaats, d.w.z. verder dan de wettelijke eisen en meer natuur inclusief
- Het areaal landbouwgrond zal naar verwachting in 2050 zijn afgenomen met 5-8%, o.a. door andere ruimteclaims m.b.t. wonen, werken en natuur. Het gebouwde areaal neemt het meeste toe in de Randstad en in 'Intermediaire gebieden'.
- De milieudruk zal dalen als gevolg van implementatie van emissie-reducerende maatregelen die voortvloeien uit Europese regelgeving.

Aanknopingspunten

Kijkend naar wat voor Noordwijk relevant is, is dit vooral de (Randstedelijke) groei van de bevolking en de daarmee gepaarde toename in woning- en voorzieningenvraag, energiebehoefte, mobiliteit. Met een relatief oudere gemiddelde bevolking, betekent dit dat er lokaal nog meer rekening gehouden zal

moeten worden met de toenemende vergrijzing en effecten/aandachtspunten hiervan. Verder is de Greenport een belangrijk onderdeel van zowel onze identiteit als economie. Steeds minder speelruimte voor landbouw door strengere milieueisen en krimpend areaal, zorgt dat deze steeds meer onder druk komt te staan. Technologische ontwikkelingen kunnen op veel vlakken echter voor doorbraken zorgen, zowel voor een aantal van bovengenoemde onderdelen als voor de energietransitie in brede zin.

3. Toekomstverkenning Volksgezondheid 2050

Opzet verkenning

Het RIVM blikt elke vier jaar vooruit op ontwikkelingen in de volksgezondheid en zorg.⁶ In de [Volksgezondheid Toekomst Verkenning](#) beschrijft het RIVM vijf grote opgaven op weg naar 2050. Deze zijn de vergrijzing, de bestrijding van gezondheidsverschillen, de ongezonde leefstijl van de jeugd, de houdbaarheid van het zorgaanbod en de leefomgeving.

Belangrijkste bevindingen

Deze opgaven voor de toekomst zijn niet nieuw en staan al langer op de beleidsagenda's. Dat dit zo is geeft aan dat we te maken hebben met opgaven die hardnekkig van aard zijn en dat ook de urgentie om ze aan te pakken mogelijk nog niet altijd voldoende gezien of gevoeld wordt.

Om de vijf opgaven aan te pakken heeft het RIVM handelingsopties opgesteld. Deze zijn gebaseerd op verdiepende themaverkenningen en op een brede raadpleging van experts, stakeholders en de Burgerraad. Daarbij benadrukt het RIVM dat de landelijke overheid een belangrijke rol heeft in het aanpakken van de opgaven maar dit uiteraard niet alleen kan. Er zijn veel partners nodig die hieraan kunnen bijdragen, zoals gemeentes, GGD'en, werkgevers, zorgverleners, het onderwijs, bedrijven en ook de burgers zelf.

Per opgave staan hieronder de handelingsopties beschreven:

Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024

Kiezen voor een gezonde toekomst

⁶ RIVM, Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024. Kiezen voor een gezonde toekomst (2024)

Opgaven					
Handelingsopties	Beter voorbereid zijn op een verder vergrijzende samenleving	Gezondheidsachterstanden aanpakken	Investeren in een gezonde jeugd	Omgaan met druk op formele én informele zorg	Aanpakken van de gezondheidsgevolgen van klimaatverandering
	Zorgen dat ouderen actief kunnen deelnemen aan de samenleving	(Meer) werk maken van integrale preventie	Inzetten op gezondheidsvaardigheden en veerkracht bij de jeugd	Investeren in mantelzorgers (sociaal, financieel en werk)	Versterken van ingezet klimaatbeleid
	Ouderen betrekken bij beleid rondom langer zelfstandig wonen	Beschikbaar maken van laagdrempelig advies en hulp bij gezond leven	Aanpakken van de leefomgeving inclusief voedingsaanbod en reclame	Verbreden van deskundigheid van zorgverleners	Verduurzamen van de zorg
	Creëren van nieuwe levensloopbestendige woonvormen	Versterken en bestendigen van de wijkgerichte aanpak	Verminderen van ervaren prestatiedruk in en buiten het onderwijs	Keuzes maken in de zorg	Klimaatbestendig én gezond maken van de leefomgeving
	Aandacht besteden aan de vierde levensfase			Inzetten van digitale middelen in de zorg	Stimuleren van gedragsverandering

Aanknopingspunten

De betrokkenheid van de gemeente bij deze handelingsopties is groot. In de samenvatting in de bijlage is per handelingsoptie op drie niveaus opgenomen hoe gemeenten betrokken zijn. Deze niveaus zijn:

1. Actieve beleidsvoering
2. Bijdragen, samenwerken of faciliteren
3. Geen of beperkte invloed.

Op de beleidsterreinen Gezond en Actie Leven Akkoord, de Woonvisie, het uitvoeringsplan Wonen-Welzijn-Zorg, het welzijnsbeleid en het lokaal jeugdbeleid, voert de gemeente Noordwijk actief beleid op de vijf opgaven en handelingsopties. Dit zijn vanuit gezondheidsperspectief strategische inspanningen.

Samenvatting en conclusie Samenleven in de toekomst

Een verkenning naar sociale cohesie bij een veranderde bevolkingssamenstelling in 2050

4. Samenleven in de toekomst 2050

Eén van de meest beladen onderwerpen in het maatschappelijk debat is die van de nationale cultuur. Dat wil zeggen, hoe is de bevolking samengesteld en wat doet dat met de manier waarop we met elkaar omgaan.

Opzet verkenning

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) heeft in deze [verkenning](#) onderzocht hoe demografische veranderingen

kunnen uitwerken op het gevoel van saamhorigheid en daarmee op een goed functionerende samenleving.

Sociale cohesie uit zich in vier aspecten, namelijk sociaal vertrouwen (vertrouwen in de ander), sociale participatie (vrijwilligerswerk), institutioneel vertrouwen (in leger, rechters, politie) en politieke participatie. Het onderstaande diagram laat zien naar welke indicatoren hierbij wordt gekeken.

	subjectief (opvattingen)	objectief (gedrag)
horizontale dimensie (cohesie tussen burgers)	sociaal vertrouwen • vertrouwen in medeburgers • hoe denken (groepen) mensen over elkaar • verbondenheid (zich thuis voelen in en verantwoordelijk voelen voor Nederland)	sociale participatie • vrijwilligerswerk • lidmaatschap belangen- of recreatieve verenigingen • contacten met vrienden en kennissen
verticale dimensie (cohesie tussen burgers en instituties)	institutioneel vertrouwen • in politieke instituties • in uitvoerende instituties • in private instituties	politieke participatie • stemmen bij Tweede Kamerverkiezingen • conventionele politieke activiteiten • onconventionele politieke activiteiten

Belangrijkste bevindingen

De sociale cohesie in Nederland is hoog, maar staat onder druk door toenemende zorgen over onverdraagzaamheid, individualisme en normvervaging. Nederlanders maken zich al lange tijd zorgen over de manier van samenleven, en migratie en diversiteit blijven controversiële onderwerpen. Een deel van de bevolking ziet migratie als een bedreiging voor Nederlandse problemen zoals woningnood en armoede, terwijl mensen met een migratieachtergrond zich zorgen maken over de toon van het politieke debat en discriminatie.

Nederland wordt gekenmerkt als een 'high trust society', waar onderlinge verbondenheid en sociale participatie relatief hoog zijn. Echter, er zijn grote verschillen, vooral op basis van opleidingsniveau en woonomgeving. Mensen in diverse buurten ervaren vaak minder vertrouwen in elkaar, en een aanzienlijk deel van de bevolking heeft negatieve gevoelens tegenover migranten, wat kan leiden tot sociale uitsluiting.

Het vertrouwen in instituties, vooral de Tweede Kamer, is laag en blijft een bron van maatschappelijke problemen. Dit lage vertrouwen kan leiden tot politieke vervreemding, verminderde democratische participatie en sociale spanningen.

Voor de toekomst wordt sociale cohesie als relatief stabiel beschouwd, mede dankzij diepgewortelde gemeenschapszin en sterke sociale instituties. Toch zijn er risico's, zoals sociale segregatie, afnemende sociale participatie en een mogelijke verdere daling van het vertrouwen in instituties. Scenario's wijzen erop dat zonder beleidsinterventies, sociale ongelijkheid en culturele competitie de cohesie verder kunnen ondermijnen. Sociale participatie, vooral via verenigingen en vrijwilligerswerk, neemt af onder jongeren en lager opgeleiden, wat het onderlinge begrip en samenwerking in de

samenleving bemoeilijkt. Institutioneel vertrouwen zal slechts langzaam herstellen zonder gerichte beleidsmaatregelen.

Aanknopingspunten

Een groot aantal subsidies wordt verstrekt met het oogmerk mensen met elkaar in contact te brengen, waardoor sociale isolatie en wij-zij-denken wordt tegengegaan en spanningen verminderen voordat ze escaleren. Ook ondersteunt de gemeente veel verenigingen en vrijwilligersorganisaties met subsidie om hiermee deze vorm van sociale participatie te bevorderen. Gezien de uitkomsten van de bovengenoemde toekomstverkenning – de afname onder jongeren, mensen met een migratieachtergrond en mensen met een lagere opleiding – is deze inspanning ook in de nabije toekomst nodig. Tegelijkertijd zouden hierin gerichtere keuzes kunnen worden gemaakt op basis van de geconstateerde kwetsbaarheden en verschillen.

Continuïteit in de Troonredes

Hier is de bijgewerkte top 10 van de meest genoemde onderwerpen in de Troonredes van 2020 t/m 2024, inclusief 2024:

#	Onderwerp	Aantal keer genoemd	Jaren
1	Armoedebestrijding / Koopkracht	5x	2020, 2021, 2022, 2023, 2024
2	Woningbouw / Woningtekort	5x	2020, 2021, 2022, 2023, 2024
3	Klimaatverandering (Stikstof) / Energietransitie	5x	2020, 2021, 2022, 2023, 2024
4	Steun aan Oekraïne	4x	2021, 2022, 2023, 2024
5	Financiële voorzichtigheid / Steunmaatregelen	4x	2020, 2022, 2023, 2024
6	Arbeidsmarkt	4x	2021, 2022, 2023, 2024
7	Toeslagenaffaire / Rechtsstaat	3x	2021, 2022, 2023
8	Aardbevingsschade Groningen	3x	2021, 2023, 2024
9	Internationale samenwerking / EU	3x	2021, 2022, 2024
10	Sociale cohesie / Kansengelijkheid	3x	2022, 2023, 2024

Dit overzicht laat zien dat sommige onderwerpen, zoals koopkracht, woningbouw en klimaatbeleid, onafgebroken op de politieke agenda staan. Andere thema's, zoals steun aan Oekraïne en de financiële crisismaatregelen, krijgen met de jaren wisselende aandacht afhankelijk van de actualiteit.